



TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİM SÜRECİNDE BAŞA DÖNÜLDÜ

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Analiz No : 2018 / 10

02.05.2018

Türkiyenin Ermeni topluluğu (cemaati) yeni bir İstanbul Ermeni Patriği (Türkiye Ermenileri Patriği) seçme sürecini tamamlayamamıştır. Bu süreç, Türkiyenin Ermeni topluluğu içinde bir takım tartışmalara, gerginliklere ve bölünmelere sebep olmuştur.[1] Bir yandan da Türkiyenin bir iç meselesi olan bu sürece, Ermenistan ve Ermeni diasporasından bazı kesimler müdahale etmeye çalışmıştır.[2]

AVİM konuya yakın ilgi duymuş, Ermeni basınında da bu konuyla ilgili pek çok yazı yayınlanmıştır. Gelinen aşamada süreç hakkında bazı hatırlatmalarda bulunulması ve dönüm noktalarına dikkat çekilmesi faydalı olacaktır:

- Ekim 1998: II. Mesrob Mutaftyan İstanbul Ermeni Patriği seçildi, Kasım 1998de görevine başladı.
- 2008: II. Mesrob, frontotemporal demans hastalığı sebebiyle görev yapamaz hale geldi. Yaklaşık 550 yıllık tarihi olan İstanbul Ermeni Patrikhanesinde bu zamana kadar patrikler ya görev başındayken vefat etmiş veya görevinden istifa etmiştir. Bir patriğin vefat etmemesine rağmen görev yapamaz hale gelmesi ilk defa olmuştur. Mevcut durumda ne yapılması gerektiği konusunda hem Patrikhane yetkilileri arasında, hem de Ermeni topluluğu arasında tartışmalar başladı.
- Temmuz 2010: Başepiskopos Aram Ateşyan, II. Mesrobun patriklik görevlerinin yürütülmesi için Patrik Genel Vekili unvanıyla göreve başladı. Patrik Genel Vekili unvanı Patrikhane tarihinde daha önce kullanılmadığı için tartışma çıktı ve bu tartışma bugün de devam etmektedir.
- Ekim 2016: İstanbul Ermeni Patrikhanesi Ruhaneler Genel Meclisi, II. Mesroba Emekli Patrik unvanı vererek onu emekli etme kararı aldı ve yeni bir patriğin seçilmesi için seçim düzenleneceğini açıkladı. Hayatta olmasına rağmen görev yapamaz hale gelen Patrik emekli ettirilebilir mi? sorusu üzerinden tartışma çıktı.[3]

- Şubat 2017: İstanbul Ermeni Patrikhanesi Ruhani Kurul Başkanı Episkopos Sahak Maşalyan, patrik seçim sürecindeki tikanlıklar sebebiyle çeşitli kesimlere yönelik, içerik ve üslup bakımından sert eleştirilerde bulundu, görevinden istifa ettiğini ve patrik adayı olmayacağını açıkladı. Maşalyan'ın bu hareketi Ermeni topluluğunun bazı kesimlerince mertçe bir hareket olarak karşılanırken, bazı kesimlerce uygunsuz bulundu. Maşalyan'ın istifasını açıklaması, patrik seçimi tartışmasına topluluğun gözünde aciliyet kazandırdı (Maşalyan, yaptığı açıklama sebebiyle sonradan üzüntü duyduğunu belirterek, istifa açıklamasını yürürlüğe sokmamıştır).[4]

- Mart 2017: İstanbul Ermeni Patrikhanesinde, patrik seçim sürecini yürütmekle yükümlü olan *değabah* (kayyum, geleneksel adıyla patrik kaymakamı") seçimi düzenlendi. Seçimi Almanya'daki Ermenilerin ruhani önderi Başepiskopos Karekin Bekçiyana kazandı. Ancak İstanbul Valiliği yazılı bir açıklama yaparak kayyum seçiminin geçersiz olduğunu ve Patrik Genel Vekili Ateşyan'ın görevinin başında olmaya devam ettiğini belirtti. Her şeye rağmen Ermeni topluluğunun bazı kesimleri, kayyum seçimi ile beraber Patrik Genel Vekili Ateşyan'ın görevini bırakması talep etmeye başladı. Bir yandan da, resmi makamlar seçimin geçersiz olduğunu belirtmiş olmasına rağmen Bekçiyana kayyumluk görevini sürdürmeye çalıştı.[5] Bekçiyana seçim süreci çalışmalarına yardımcı olması için bir Müteşebbis Heyet kuruldu. Ancak Bekçiyana ve Müteşebbis Heyet'in bazı mensuplarının geçmişteki ve günümüzdeki tutumları, resmi makamlar nezdinde rahatsızlık yarattı.

- Haziran 2017: Ermeni topluluğunun bazı kesimlerinden ve Ermenistan ve Ermeni diasporasından gelen baskılara rağmen istifa etmeyen Patrik Genel Vekili Ateşyan, İstanbul Ermeni Patrikhanesi Ruhaneler Genel Meclisi tarafından görevinden alındı (Ateşyan'ın bu şekilde görevinden alınıp alınamayacağı tartışma konusudur). Bu toplantıda aynı zamanda Başepiskopos Bekçiyana patrik seçimi yapılabilecek kadar Patriklik makamının yetkileri verildi.[6] Bekçiyana böylece esas görevinin (kayyumluk) amacının dışına taşan olağanüstü yetkiler elde etmiş oldu. Bu gelişme sonrasında Bekçiyana kontrolündeki Patrikhane ile Ateşyan arasında karşılıklı suçlamalar yaşandı.[7] Karşılıklı suçlamalara ve ilgili tartışmalara Ermeni basını da dahil oldu.[8] Patrik seçimi için öngörülen tarih olan 2017 yılının son ayları böylece seçim yapılamadan geçilmiş oldu.

- Şubat 2018: İstanbul Valiliği patrik seçim süreci ile ilgili yazılı açıklamada bulundu. Açıklamada özetle 1961 tarihli Patrik Seçim Talimatnamesi çerçevesinde patriğin ölümü, istifası ve diğer nedenlerle boşalması durumunda yeni patrik seçiminin mümkün olduğu belirtilerek, sağlık sorunlarının yeni patrik seçimi için yeterli olmadığı belirtildi. Bu çerçevede Valilik; II. Mesrobun emekli ettirilmesinin, Başepiskopos Bekçiyana'nın kayyum olarak seçilmesinin ve Bekçiyana'nın kayyum (patrik kaymakamı) sıfatıyla aldığı kararların geçersiz olduğunu ifade etti. Valilik son olarak Devletin Başepiskopos Ateşyan'ı Patrik Genel Vekili olarak tanımaya devam ettiğinin altını çizdi.[9]

- Şubat 2018: İstanbul Ermeni Patrikhanesi Ruhani Meclis üyelerinin bir toplantısı sonrasında Ateşyan'ın görevde olduğu teyit edildi, patrik seçim süreci konusunda Devletle uyum içerisinde ilerleneceği belirtildi.[10] Mart ayında ise Patrik Genel Vekili Ateşyan, patrikhane işlerinin yürütülmesi için bir Danışma Kurulu oluşturdu.[11]

- Şubat 2018: Başepiskopos Bekçiyen, geçmişte patrik seçiminde aday olacağını ve kaybetse bile Türkiyede kalacağını ifade etmişti (kendisinin Türk vatandaşlığı bulunmaktadır). Ancak bu beyanatına rağmen Bekçiyen, İstanbul Valiliğinin açıklaması sonrasında Şubat ayında Türkiyeden ayrıldı. Bekçiyen, kendisi üzerinden patrik seçiminin geciktirilmesi için bahane üretilmesini istemediğini, bu sebeple ülkeden ayrıldığını iddia etti.[12]

- Nisan 2018: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 24 Nisanda İstanbul Ermeni Patrikhanesinde düzenlenen törene gönderdiği taziye mesajında, kullandığı ifadelerle Başepiskopos Ateşyanın Devlet nezdinde Patrik Genel Vekili olarak tanındığını teyit etti. [13] Böylece Türkiyenin en üst düzey yetkilisi, II. Mesrobun yokluğunda, patrik seçimi tamamlanincaya kadar Patrikhanenin kimin tarafından yönetileceği sorusuna son noktayı koymuş oldu.

Başepiskopos Aram Ateşyanın Patrik Genel Vekili olarak görevinin başına tekrar gelmesi ve bir Danışma Kurulunun kurulmasıyla birlikte, yeni bir İstanbul Ermeni Patriğinin seçilmesi sürecinde başa dönülmüş olundu. Patrik seçimi konusunda devlet yetkilileri dahil herkesin ortak kanaati, patrik seçimlerinin olabilecek en kısa zamanda gerçekleştirilmesidir. Ancak mevcut durumda seçimin ne zaman yapılacağına dair herhangi bir tarih verilememektedir.

Bunun ötesinde 2008den beri devam eden patrik seçimi tartışmaları yüzünden Türkiyedeki Ermeni topluluğu içinde bir nevi bölünme yaşanmıştır. Tartışmanın bir tarafında Hrant Dinkin katledilmesinden bu yana Türkiye karşıtı Ermeni diasporasının zihniyetini bir yayın politikası olarak benimseyen Agos gazetesi yönetim kurulu ve destekçileri bulunmaktadır. Agos gazetesi Başepiskopos Bekçiyenin tüm kusurlarını görmezden gelerek onu her fırsatta övmüş ve resmi makamlara patrik seçimi konusunda danışılmasının gerekli olmadığını savunmuştur.[14] Tartışmanın diğer tarafında ise Jamanak, Nor Marmara ve Luys gibi Ermeni yayınların bulunduğu, patrik seçimi konusunda Devletle uyumlu hareket edilmesi gerektiğini savunan sağduyulu bir kesim yer almıştır.

Bahsedilmesi gereken bir diğer husus, İstanbul Ermeni Patriği seçimi düzenleneceği zaman seçimde kimlerin aday olacağıdır. Patrik seçimi süreci ilk seferinde hız kazandığında dört ismin aday olacağı konuşuluyordu: Patrik Genel Vekili Başepiskopos Aram Ateşyan, Patrikhane Ruhani Kurul Başkanı Episkopos Sahak Maşalyan, Başepiskopos Karekin Bekçiyen ve Ermenistanın Gugark bölgesi ruhani önderi Başepiskopos Sebuhan Çulciyan.

Ancak Başepiskopos Bekçiyen, Türkiyeden ayrılarak Almanya'ya dönmüştür ve yaşananlardan sonra muhtemelen seçimde aday olmayacaktır. Başepiskopos Ateşyan, kendisine karşı yıllardır sürdürülen karalama kampanyası ve yapılan suçlamalar sonucunda toplumun gözünde yıpratılmıştır. Episkopos Maşalyan da, nispeten genç yaşı ve rütbesi itibarıyla ve Şubat 2017deki duygusal çıkışının yarattığı hoşnutsuzluk sebebiyle yeteri kadar oy toplamakta zorlanabilecektir. Seçilmesi en zor aday ise Başepiskopos Çulciyandır, zira kendisi Türkiyede diğer aday isimler gibi tanınmamaktadır. Bunun ötesinde, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinde uzun yıllardır devam eden gerginlik sebebiyle,

Çulciyanı Türkiyenin köklü bir kurumu olan İstanbul Ermeni Patrikhanesinin başına getirmek isteyecek fazla seçmen olması pek muhtemel değildir.

Sonuç olarak yeni bir İstanbul Ermeni Patriği seçiminin ne zaman yapılacağı bilinmemektedir ve görünürde seçime aday olarak katılıp da geniş destek alacağı düşünülen bir isim yoktur. AVİM olarak temennimiz, geçmişteki patrik seçimlerinde olduğu gibi bu seçimde de Devlet ile uyumlu bir şekilde hareket edilmesi ve Türkiyenin Ermeni kökenli vatandaşlarının geniş desteğini alabilecek bir ismin patrik seçilmesidir.

Unutulmamalıdır ki, Ermeni Apostolik Kilisesinin en üst düzey dört yetkilisinden birisi olan İstanbul Ermeni Patrikleri Osmanlı İmparatorluğu döneminde sadece bir dini önder olmakla kalmamış, Ermeni topluluğunun en önde gelen kanaat önderlerinden birisi olmuşlardır. Bu çerçevede de İstanbul Ermeni Patrikleri kanaat önderlikleri üzerinden, dini yetkilerinin ötesinde siyasi güç de elde etmişlerdir (bu olgu, Ermeni yazarlar tarafından da kabul görmektedir). Yeni seçilecek İstanbul Ermeni Patriğinin bu gelenek doğrultusunda, ancak günümüzün laik cumhuriyet ilkeleri çerçevesinde, bir yandan Ermeni topluluğunun dini ihtiyaçlarını karşılayabilen, dini önderlik yapabilen, diğer yandan da devlet yetkilileri ile uyumlu bir şekilde çalışabilen sağduyulu ve yapıcı tutuma sahip bir kişi olması gerekmektedir.

*Fotoğraf: İstanbul Ermeni Patrikhanesi binası (www.turkiyeermenileripatrikligi.org)

[1] Toplumumuza Çağrı, *Türkiye Ermenileri Patriklği*, 28 Mart 2018, <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/toplumumuza-cagri/>

[2] Örnek olarak bakınız - Eçmiadzin Ermeni Katolikosu II. Karekinin müdahalesi: Mehmet Oğuzhan Tulun, *Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Devam Ediyor*, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2017/9, 24 Şubat 2017, <http://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-DEVAM-EDIYOR> ; Mehmet Oğuzhan Tulun, *TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİMİNE DIŞ MÜDAHALE*, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2017/11, 15 Mart 2017, <http://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMINE-DIS-MUDAHALE>

[3] Mehmet Oğuzhan Tulun, *TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİMİ TARTIŞMALARI YİNE ALEVLENDİ*, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2016/62, 10 Kasım 2016, <http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-YINE-ALEVLENDI>

[4] Tulun, *Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Devam Ediyor*.

[5] AVİM, Türkiye Ermenileri Patrik Seçimine Dış Müdahale Devam Ediyor, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2017/29, 27 Mart 2017, <http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIK-SECIMINE-DIS-MUDAHALE-DEVAM-EDIYOR> ; Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçim Süreci Hareketlendi, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2017/12, 26 Mayıs 2017, <http://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIM-SURECI-HAREKETLENDI>

[6] AVİM, Patrik Seçimindeki Kuşkular, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2017/54, 7 Temmuz 2017, <http://avim.org.tr/tr/Yorum/PATRIK-SECIMINDEKI-KUSKULAR>

[7] Örnek olarak bakınız: Başepiskopos Aram Ateşyan - Patrikhanenin Spekülatif Açıklamasının Işığında Zorunlu Saptamalar, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, AVİM Bülten □ 9 Ocak 2018, <http://avim.org.tr/tr/Bulten/BASEPISKOPOS-ARAM-ATESYAN-PATRIKHANENIN-SPEKULATIF-ACIKLAMASININ-ISIGINDA-ZORUNLU-SAPTAMALAR>

[8] AVİM, Patrik Seçimindeki Kuşkular - III, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2017/64, 18 Ağustos 2017, <http://avim.org.tr/tr/Yorum/PATRIK-SECIMINDEKI-KUSKULAR-III>

[9] Valilik'ten Patrikhane'ye mektup: Bekçiyân'ı tanımıyoruz, *Agos*, 6 Şubat 2018, <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/20164/valilik-ten-patrikhane-ye-mektup-bekciyan-i-tanimiyoruz>

[10] Bildiri, *Türkiye Ermenileri Patrikliği*, 9 Şubat 2018, <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/bildiri-2/>

[11] Bildiri, *Türkiye Ermenileri Patrikliği*, 23 Mart 2018, <http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/bildiri-5/> ; Şahnur Kazancı, Kime Danışalım?, *Luys*, Yıl: 6, Sayı: 115, 1 Nisan 2018, s. 7.

[12] Bekçiyân: Amaç Seçimi Sabote Etmekti, *Agos*, Sayı 1132, 16 Şubat 2018, s. 4.

[13] Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğanın İstanbuldaki Ermeni Patrikhanesinde Düzenlenen Dini Törene Gönderdikleri Mesaj, *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı*, 24 Nisan 2018, <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/92267/istanbuldaki-ermeni-patrikhanesinde-duzenlenen-dini-torene-gonderdikleri-mesaj.html>

[14] AVİM, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2017/118, 21 Aralık 2017, <http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI> ; AGOS Başyazı- İrade yok sayılıyor, *Agos*, 8 Şubat 2018, <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/20180/agos-basyazi-irade-yok-sayiliyor>

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİM SÜRECİNDE BAŞA DÖNÜLDÜ." *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No.2018 / 10. Mayıs 02. Erişim Nisan 18, 2026. <https://www.avimbulten.org/public/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIM-SURECINDE-BASA-DONULDU>



Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır